

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

תוכן

- א. לעולם בשבט שהודח ... אף על גב דקטלינן ביחיד בי דינא דרבים דיינינן ליה ... איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל השבט כולו לשעריך1
- ב. לא את נביא השקר ... ולא את כהן גדול ... שורו של כהן גדול בכמה ... דממונו פשיטא ליה.....3
- ג.זו סנהדרין ... אורים ותומים ... ואחר כך שר הצבא ואין מוסיפין על העיר3
- ד. כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשן מיכן ואילך עבודתן מהנכתן ... וימשחם ויקדש אתם אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה.....4
ה.ואין	עושין	סנהדראות	כו'
4.....			
- ו.מניין שמעמידין שופטים לישראל ... שופטים לכל עיר ועיר ... שוטרים לכל עיר ועיר5
- ז. ואין עושין עיר הנדחת ... איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל העיר כולה לשעריך7
- ח. אין עושין עיר הנדחת בספר ... אחת ולא שלש ... בבית דין אחד הוא דאין עושין הא בשנים ושלשה בתי דינין עושין ... במקום אחד אבל בשנים ושלשה מקומות עושין ... שמא ישמעו נכרים ויהריבו את ארץ ישראל8

דף טז.

א. לעולם בשבט שהודח ... אף על גב דקטלינן ביחיד בי דינא דרבים דיינינן ליה ... איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל השבט כולו לשעריך

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

כבר התבאר לעיל דף טו: ששבת שהודח רובו¹ וכל שכן כולו², למרות שאין בהם דין עיר הנדחת ודנים אותם כיחידים שעבדו ע"ז, מ"מ אין³ דנין את השבת שהודח רובו או כולו, אלא בבית דין הגדול הגדול שבירושלים⁴ שהם עיקר תורה שבעל פה והם עמודי ההוראה ומהם חק ומשפט יוצא לכל ישראל. וכן אין דנין עיר הנדחת⁵ אלא בבית דין של אחד ושבעים שנאמר (דברים יז פסוק ה) וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא או אֶת הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר עָשָׂו אֶת הַדָּבָר הַרְעָה הַזֶּה אֶל שְׁעָרֶיךָ, יחידים נהרגים בבית דין של כל שער ושער⁶, ואין המרובים⁷ נהרגין אלא בבית דין הגדול.

¹ כ"כ רש"י דף ב. ד"ה ואין דנין, ואף על גב דהרמב"ם (בפרק ה' מהל' סנהדרין) והביאו הרמ"ז כתב לא את השבת שהודח כולו, כבר [כתב] הפרי חדש ז"ל במים חיים שלו והביאו הבית דוד דלאו דוקא דה"ה רובו, דבכל דבר קי"ל רובו ככולו ונימוקו עמו, וכ"כ במהרש"א דף ב. על פירש"י שם והא דקאמר המקשה אבל כולו לא היינו רובו ככולו בכ"מ וה"ק רבי יונתן בהדיא עד רובו משמע דמרובו ואילך דינו ככולו וכן פסק בהדיא הרמב"ם פ"ד מהלכות עבודת כוכבים כרבי יונתן ורובו ככולו ועיין שושנים לדוד משנה ה שהביא שיש שסוברים (עיין מהרש"ל בחכמת שלמה דף ב. ד"ה ואין דנין) שרובו יש בו דין עיר הנדחת אך דחה שיטתם ומוכח הדין מלשון הרמב"ם להלן דרובו ככולו. ועיין ערוך לנר שם שאכן ברמב"ם דייק שרובו ככולו אך בשיטת רש"י יצא לחדש דס"ל דעד ועד בכלל שעל מה דקאמר ר' יאשיה מעשרה ועד מאה פירש"י ומפי ממה נפקי מתורת עיר והוי להו צבור עכ"ל ומדכתב ומפי ממה משמע הא מאה דינו כפחות ממאה וא"כ לר' יאשיה דקאמר ועד מאה עד ועד בכלל ולפ"ז גם מה דקאמר ר' יונתן ועד רובו של שבת הוי עד ועד בכלל, ולכן מה שכתב רש"י רובו של שבת הוא כר' יונתן דהלכה כמותו כמו שפסק גם הרמב"ם ומה שכתב רובו של שבת הוא בדיוק, ולאפוקי יותר מרובו דנדונין כיחידים.

² וס' תורת רמ"ז מוזהר העיר שלכן הדגיש רש"י דאירי רק ברובו של שבת דהרי גמירי דלא כלא שבטא [ב"ב קמ"ו רע"ב] ואין אפשרות מציאות שיוודע שבת כולו וישמרו ח"ו כולם ע"פ ב"ד עם הנשים והטף בלי שריד וע"כ דמיירי רק ברובו של שבת.

³ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ה הלכה א

⁴ וכאוקימתא דרבינא דאמר דאע"ג דקטלינן ליה ביחיד כדלהלן כדניא דרביס דיינינן ליה. לח"מ שם

⁵ רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ד הלכה ג

⁶ אל שעריך היינו ב"ד של שלשה ועשרים ואין אתה מוציא רבים אל שעריך. רבינו יהונתן מלוגיל..

⁷ כן הוא לשון הרמב"ם שם על דין העיר ולכאורה כולל גם בשבת שהודח, וכעין זה בפ"י המשניות שם לפי שאמר יתעלה והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא וכו' היחידים בלבד כגון איש ואשה הוא שנהרגין בשעריך בבית דין של עשרים ושלשה, אבל כל השבת לא, אלא בבית דין הגדול אולם עיין בר"ב בפירושו למשנה ה שפירש"י את השבת. רובו של שבת שעבדו עבודה זרה במזיד, אין דנין אלא בב"ד של שבעים ואחד. דכתיב (דברים י"ז) והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אל שעריך, איש ואשה אתה מוציא אל שעריך, ואי אתה מוציא את השבת אל שעריך, אלא בבית דין הגדול. ואח"כ כתב "אין עושין עיר הנדחת כו'. דכתיב (דברים י"ז) והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא, איש ואשה אתה מוציא אל שעריך, לבית דין שבעירך, ואי אתה מוציא את כל העיר אל שעריך, אלא לשער המיוחד", משמע שהם שני לימודים ועיין תויו"ט שם שכתב "ואפ"ה איצטריך לעיל למעוטי שבת. כגון אם יש בעיר אחת משני שבטים". ועיין יד דוד דף ב. ד"ה אין דנין שכתב "ודבריו תמוהים אחר המחילה, דבשלמא בעיר כיון שדינן בסייף שפיר אמרינן דבעי ע"א, אבל ברוב השבת או כולו דדינן בסקילה כיחידים, וודאי לא הוה שמעינן מעיר הנדחת בעלמא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

ב. לא את נביא השקר ... ולא את כהן גדול ... שורו של כהן גדול בכמה ... דממונו פשיטא ליה

כבר התבאר לעיל דף ב. שאין דנין את נביא השקר⁸ ולא את כהן גדול בדיני נפשות אלא בבית דין הגדול, אבל דיני ממונות של כהן גדול בשלשה אום שורו של שור שהמית אדם, נידון ככהן גדול בשבעים ואחד⁹.

דף טז:

ג. זו סנהדרין ... אורים ותומים ... ואחר כך שר הצבא ואין מוסיפין על העיר

כבר התבאר לעיל דף ב. שאין מוציאים למלחמת הרשות אלא על פי בית דין הגדול, שנאמר (שמות יח פסוק כב) **כָּל הַדָּבָר הַגָּדֹל יָבִיאוּ אֵלֶיךָ**.

דבעי ע"א, אלא הוה אמינא דסני בכ"ג כשאר הגדונים בסקילה, להכי איצטריך למפרט במתניתין, ולהכי נמי איצטריך קרא להכי⁸.

⁸ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ה הלכה א

⁹ ברדב"ן כתב ואם המית שורו של כה"ג קא מיבעיא להו משום דכתיב וגם בעליו יומת כמיתת הבעלים ולא נפטריה ולעולם אין דנין אותו אלא ב"ד של כ"ג, אך בלח"מ הקשה וקצת קשה דאיך לא הזכיר רבינו הך דשור הנסקל של כהן גדול שהיא בגמ'. וי"ל דסבירא ליה דנקטינן למיתת בעלים דידיה מדמינן ליה ובעינן שבעים ואחד ומפני כן לא הזכירו דכיון דכתב שור הנסקל דלבעלים מדמינן הוא הדין נמי בהא, ועיין בשו"ת נודע ביהודה מהר"ת חלק חו"מ (סי' ז) כתב הגאון בן המחבר ז"ל לבאר דעת רבינו כן. דהנה דברי הלח"מ תמוהין דהאיך יאמר דבר שלא איפשטא בגמ' יהיה לרבינו לפשיטות ועל כן מיישב כן, דלפי מאי דפשיט הגמ' לעיל בסנהדרין (דף טו) דשור סיני בעשרים ושלושה מקרא דאם בהמה אם איש לא יחיה הוקש בהמה לאיש א"כ לרב דיליף במס' מנחות (דף יט) דורות משעה למה לי הקרא דהשור יסקל וגם בעליו יומת למילף דשור הנסקל בכ"ג נילף מקרא דאם בהמה וכו' מסיני ומה שדחק שם הנוב"י לפי מאי שכתבו התוס' במס' סנהדרין (דף מ"ה) דלא נוכל למילף מסיני דהו"א סיני שאני ודחק בזה. לענ"ד לא צריך לדחוק דהא התוס' כתבו במס' מנחות (דף י"ט ע"ב) ד"ה ושמואל דהא דבעי קרא ירייה וסקילה ולא יליף מסיני לא דמי להכי דדלמא על עבירות דסיני מיחייב תרתי ולא בשאר עבירות עכ"ל. אלמא דרק להכי לא מצי למילף זה מסיני דהו"א בסיני מיחייב יותר וא"כ ה"נ כיון דחוינן דסיני בעי דוקא לדון בשלשה ועשרים ודאי כן נוכל למילף לדורות דהוה בכ"ג דהא בסיני דמתרינן ואעפ"כ לא נוכל לדון בפחות מכל שכן לדורות כמבואר. וא"כ שפיר כתב הנוב"י דעל כרחק צ"ל דלהכי בעי הקרא דשור יסקל וגם בעליו יומת למילף נמי על שור כה"ג דהוי דמי לבעלים דידיה דלא נוכל למילף זה משור סיני דהוקש רק לאיש סתמא וא"כ צ"ל דר' אלעזר בעל הבעיא ס"ל כשמואל דלא ילפינן דורות משעה ולהכי קמיבעיא ליה אבל לדידן דפסקינן כרב דילפינן דורות משעה על כרחק צ"ל דנפשו דשורו של כה"ג בע"א עכ"ל.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

ואין מוסיפין¹⁰ על העיר או על העזרות¹¹, אלא על פי המלך, וע"פ נביא, ובאורים ותומים, ועל פי סנהדרין של שבעים ואחד זקנים, שנאמר (שמות כה פסוק ט) כָּבֵל אֲשֶׁר אֲנִי מֵרְאֶה אֹתְךָ וְגו' וְכֵן תַּעֲשׂוּ לְדוֹרוֹת¹², ומשה רבינו מלך היה¹³.

ד. כל הכלים שעשה משה משיחתו מקדשו מיכן ואילך עבודתו מחנכתו... וימשחם ויקדש אתם אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה

כבר התבאר במסכת יומא דף יב: שכל כלי המקדש¹⁴ שעשה משה במדבר לא נתקדשו אלא במשיחתו בשמן המשחה שנאמר (במדבר ז פסוק א) וַיִּמְשְׁחֵם וַיִּקְדֹּשׁ אֹתָם, ודבר זה אינו נוהג לדורות, אלא הכלים כולן כיון שנשתמשו בהן במקדש במלאכתו נתקדשו שנאמר (שם ד פסוק יב) אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ בָּם בְּקִדְשׁ בְּשִׁירוֹת הֵם מִתְקַדְּשִׁין.

ה. ואין עושין סנהדראות כו'

¹⁰ רמב"ם שם והלכות בית הבחירה פרק ו הלכה יא
¹¹ ומדלא קתני על האולם ועל ההיכל ג"כ ש"מ דעליהם אין להוסיף. וי"ל הטעם משום דכתיב: הכל בכתב מיד ד' עלי השביל. ואף על גב דבניין בית שני לא היה שוה לגמרי לבניין שלמה שהרי גובה של בניין שלמה היה ק"כ כמבואר בריש דברי הימים (ב) ובית שני היה ק', וגם באורכו נראה מהפסוקים דלא דמיין דבבית שני ארכו ק' ובניין שלמה נראה ממלכים (ו) דהיה שמונים ע"ש וכמ"ש הרמב"ם בריש בית הבחירה שבנאוהו מעין שלמה ומעין לעתיד, מ"מ אין מוסיפין בהם דבעיקר האורך של ההיכל והקדשי קדשים היו שוין אורך ההיכל ארבעים ואורך הקדש קדשים עשרים בין בבניין שלמה ובין בבית שני, אמנם בירושלמי פ"ק דסנהדרין (ה"ג) איתא דאפילו על ההיכל מוסיפין, שאומר שם בקשו להוסיף על ההיכל במה מוסיפין ומסיק במנחת מאפה ע"ש, ודלא כמ"ש בסעי' א. וצ"ל דהא דתנן עיר ועזרות אורחא דמילתא קתני דבהם רואין לפעמים צורך להוסיף לפי רוב העם, אבל בהיכל שאין שם הילוך רק לכהן בקטרת ומנרה ולחם הפנים אין צורך להוסיף אבל אם רצו מוסיפין. ערוך השולחן העתיד הלכות בית המקדש סימן יג סעיף א ג.
¹² וכיצד מוסיפין על העיר עושין בית דין שתי תודות ולוקחין לחם המזן שבהם והולכים בית דין אחר שתי התודות ושתי התודות זו אחר זו ועומדין בכנורות ובנבלים ובצלצל על כל פנה ופנה ועל כל אבן (ואבן) שבירושלים ואומר ארוממך י"י כי דליתני וגו', עד שמגיעין לסוף המקום שמקדשין אותו ועומדין שם, ואוכלים שם לחם תודה אחת משתי התודות והשנייה נשרפת וע"פ הנביא שורפין את זו ואוכלין את זו. רמב"ם שם הלכה יב ועיין באחרונים שם שהיו אומרים גם שיר של פנעים ועיי"ש עוד ואכמ"ל
¹³ וכן הוא לשון הרמב"ן שמות פרק ל פסוק יג 'קבע לו משה רבינו מטבע כסף בישראל, כי מלך גדול היה, וקרא למטבע ההוא "שקל" בעבור שכל המטבע במשקל שלם, אין בו פחות ולא כסף סינים".
¹⁴ רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק א הלכה יב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

כבר התבאר לעיל דף ב. שאין¹⁵ עושין סנהדרין קמנה לכל שבט ושבט ולכל עיר ועיר, אלא על פי בית דין של שבעים ואחד.

ו. מניין שמעמידין שופטים לישראל... שופטים לכל עיר ועיר... שוטרים לכל עיר ועיר

דבר תורה מצוה עשה¹⁶ למנות בארץ ישראל בכל עיר ועיר, בכל מדינה ומדינה ובכל איזור ואיזור¹⁷, ובהוין לארץ בכל פלך¹⁸, שופטים הם דיינים

¹⁵ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ה הלכה א

¹⁶ רמב"ם שם פרק א הלכה א

¹⁷ ברמב"ם כתב בכל פלך ופך ועיין לח"מ שהקשה שלא הזכיר כאן כלל בכל שבט ושבט ועיין במים חיים לפר"ח שכתב ו. ונראה לי שטעמו ז"ל משום דבתוספתא פ"ג דסנהדרין קתני לה בשם רשב"ג ומשמע דרבנן פליגי עליה וקי"ל כוותיהו דרבים נינהו ודוק, אולם בלח"מ הוסיף להקשות יש תימה בדברי הרמב"ם דלקמן ברפ"ה כתב ואין עושין סנהדרין קמנה לכל שבט ושבט וכל עיר ועיר והוא כברייתא השנויה בספ"ק דסנהדרין ועוד קשה להנהו תרי ברייתות דאמרי מושיבין בכל פלך ופלך מאין יצא להם דבר זה בשלמא לברייתא השנויה בסוף פ"ק דסנהדרין ניהא דמפקא ליה מקרא דלשבטיך דהוא לכל שבט ושבט כמבואר שם ועוד קשה דלמה ליה ב"ד בכל פלך ופלך כיון דמושיבין בכל עיר ועיר הרי לכל פלך בתי דינין רבים דפלך קיבוץ עירות הוא ובשלמא לברייתא השנויה בסוף פ"ק דסנהדרין ניהא דאע"פ כשיש בתי דינין בכל עיר ועיר נמצא בתי דינין רבים לכל שבט ושבט הרי כבר תירצו שם התוס' פ"ק דסנהדרין קושיא זאת וכן הרמב"ן ז"ל בפירושו התורה דהוצרכו היכא דיש שני שבטים בעיר אחת דמושיבין שני בתי דינין אבל הכא גבי פלך ופלך ליכא לתרוצי הכי. ומיהו אם נאמר כמו שתירץ הרמב"ן בפירושו התורה בתירוץ הכי לקושיא דשבט ושבט דיש בית דין אחר על השבט והוא ממונה על הכל כמבואר שם אתי שפיר הנזכר לתרין ג"כ הך קושיא דפלך ופלך אבל מ"מ יש תימה על רבינו שא"ב איך לא הזכיר לקמן כשהזכיר מניי הבתי דינים שיש בכל פלך ופלך בית דין אחר שהוא ממונה על כל הבתי דינים וכן בכל שבט אלא שסתם דבריו. ושמא יש לומר דסבירא ליה לרבינו דכיון דארץ ישראל נחלקה ל"ב שבטים כל מלכות שבט אחד נקרא פלך ולפי זה שבט ושבט עם פלך ופלך חדא מילתא היא והשתא כל הברייתות שוות אלא האי תנא נקט לישנא דניהא ליה והאי תנא נקט לישנא דניהא ליה וזהו שכתב כאן רבינו פלך ופלך ובפרק ה' כתב שבט ושבט דכולהו חדא מילתא היא והשתא ניהא הכל. ומה שאמר רבינו מדינה ומדינה אף על פי שבברייתות אמרו בכל עיר ועיר כינה לעיר בשם מדינה ולא חש לזה מפני שסמך על מ"ש לקמן בכל עיר ועיר.

ובמרכה"מ תי' והנכון בכוונת רבנו דפי' מדינה עיר גדולה שיש בה מאה עשרים כדלקמן ה"ג ואילו סנהדרין קמנה שבעיר הגדולה יהיו שופטים בכל הפלך דהיינו המחוז השייך לעיר הראשית דנמצא אותן העירות קמנות שאין בהן סנהדרין כדלקמן ה"ד וזולת ב"ד של שלשה כשיצטרכו לדון דיני נפשות יהיו כפופין להסנהדרין שבעיר הראשית שבפלך ההוא הנקרא מדינה ולקמן ה"ב גרסינן אלא בכל פלך וכנירסת הלח"מ ואפי' יש בפלך הרבה עירות גדולות סני בסנהדרין אחת באחת מערי הפלך. ומה שאמרו לכל שבט ושבט ר"ל דלא מקרי פלך אלא עירות שבתוך נחלת שבט אחד לפיכך עיר קמנה שאין בה סנהדרין אינה שייכת לסנהדרין שבעיר הסמוכה משבט אחר אלא סרה למשמעת סנהדרין שתוך עיר שבאותו שבט אף על פי שרחוקה יותר ממנה מעיר הסנהדרין של שבט אחר דאין פלך מב' שבטים אלא דכל מחוז שתחת נחלת שבט אחד נקרא פלך ונתבאר דברי רבנו.

¹⁸ פלך קיבוץ עירות הוא. לח"מ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

הקבועין בבית דין הממונים לדון בכל דבר הצריך משפט ובעלי דינין באים לפניהם, ושוטרים הם אנשים הפועלים על פי הדיינים, מבצעים את החלטותיהם ודואגים שאנשים יקיימו את הדינים המוטלים עליהם. השוטרים גם מפקחים בשווקים על המחירים והמידות וכדומה. כאשר השוטרים רואים עוול, הם מביאים את האדם האשם לבית הדין. וכל מעשיהם ע"פ הדיינים וכל שיראו בו ערות דבר מביאין אותו לבית דין ודנין אותו כפי רשעו.

הדיינים צריכים להיות סמוכים, ובזה"ז שאין סמוכים בטלה מצוה של מנוי הדיינים, רק חז"ל מתקנות העולם תקנו שיהיו הדיינים אף שאינם סמוכים דנין בדברים השכיחים כמו הודאות והלואות למען לא יהיה ידי בעלי זרוע רמה.

אולם גם לנו יש חיוב למנות בא"י בכל עיר ועיר, ובחז"ל בכל פלך ופלך דיינים, דכל מה דתקנו רבנן כעין דאורייתא תקנו.

ונהגו¹⁹ קדמונינו ואנו אחריהם בזמן הזה למרות שאיננו סמוכים²⁰ לדון כל הדינים המצויים בתורת שליחותיהו דקמאי משום תקון העולם²¹, כדי שלא ילך כל אחד בשרירות לבו ויעשה הישר בעיניו לומר מי אדון ידון אותי ולא יוכל העולם להתקיים.

אבל מכל מקום כל דיין המתעסק בהם שכרו אתו ופעולתו לפניו אפילו בזמן הזה. לפיכך כל הקודם לדון ולשבר מלתעות רשעים להוציא בלעו וגזילתו מפיו, הרי זה זריז ונשכר כדי לנעול דלת בפני עושי עולה, ולפי דלא עבדינן שליחותיהו אלא משום תקון העולם, לא עבדינן שליחותיהו אלא בדברים המצויין תמיד ויש בהם ג"כ חסרון כיס, אבל דברים שאינם מצויין תמיד אף על פי שיש בהם חסרון כיס, או דברים שאין בהם חסרון כיס אף על פי שהן מצויין תמיד, אין לנו עסק עמהם ואין דנין אותם אם לא לצורך גדול ומגדר מילתא כפי ראות עיני חכמי הדור.

¹⁹ לשון הלבוש א א

²⁰ ועיין בריב"ש ס"ם רע"א שכתב שם ענין הסמיכה שנוהגים אשכנזים. ומיהו פשיטא דאין סמיכה זו מהני בזמן הזה לענין דיני קנסות, רק לענין חליצה וגיטין, דאין סמיכה לענין דיני קנסות, וכמ"ש הרמב"ם פ"ד מהל' סנהדרין [הי"ד], ע"ש. ש"ך שם א ד

²¹ הנה בהא דעבדינן שליחותיהו, משמע מהש"ס שהוא רק דרבנן, דקאמר [סנהדרין ג' ע"א] משום נעילת דלת. ולפעד"נ דבאמת הוא מדאורייתא, רק שנמסר לחכמים, ולא עשו אותנו לשלוחים רק במקום דאיכא נעילת דלת. תדע, דהא מקבלין גרים בזמן הזה מטעם דעבדינן שליחותיהו, וקידושיו קידושין ולא תפסי אה"כ קידושי שני, ואין כח ביד חכמים לעקור דבר תורה בקום ועשה. וכן מעשין אגישין, אף דגט מעושה על פי הדיוטות פסול מדאורייתא [גיטין פ"ח ע"ב]. ודוחק לומר דאפקעינהו רבנן לקידושין מיניה, דהו"ל לפרושי דהא נפקא מינה בזה לדינא. אמנם הרמב"ן [בחיידושיו יבמות מ"ו ע"ב ד"ה שמעת] והרשב"א [שם ד"ה דילמא] כתבו דהוא רק מדרבנן, ובגיטין הטעם, דאפקעינהו לקידושין. נתיה"מ א א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

ז. ואין עושין עיר הנדחת... איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל העיר כולה לשעריך

כבר התבאר לעיל דף טו: ששבט שהודה רובו²² וכל שכן כולו²³, למרות שאין בהם דין עיר הנדחת ודנים אותם כיחידים שעבדו ע"ז, מ"מ אין²⁴ דנין את השבט שהודה רובו או כולו, אלא בבית דין הגדול הגדול שבירושלים²⁵ שהם עיקר תורה שבעל פה והם עמודי ההוראה ומהם חק ומשפט יוצא לכל ישראל. וכן אין דנין עיר הנדחת²⁶ אלא בבית דין של אחד ושבעים שנאמר (דברים יז פסוק ה) וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא אֹת הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר עָשָׂו אֶת הַדָּבָר הַזֶּה הָרַע הַזֶּה אֶל שְׁעָרֶיךָ, יחידים נהרגים בבית דין של כל שער ושער²⁷, ואין המרובים²⁸ נהרגין אלא בבית דין הגדול

²² כ"כ רש"י דף ב. ד"ה ואין דנין, ואף על גב דהרמב"ם (בפרק ה' מהל' סנהדרין) והביאו הרמ"ז כתב לא את השבט שהודה כולו, כבר [כתב] הפרי חדש ז"ל במים חיים שלו והביאו הבית דוד דלאו דוקא דה"ה רובו, דבכל דבר קי"ל רובו ככולו ונימוקו עמו, וכ"כ במהרש"א דף ב. על פירש"י שם והא דקאמר המקשה אבל כולו לא היינו רובו ככולו בכ"מ וה"ק רבי יונתן בהדיא עד רובו משמע דמרובו ואילך דינו ככולו וכן פסק בהדיא הרמב"ם פ"ד מהלכות עבודת כוכבים כרבי יונתן ורובו ככולו ועיין שושנים לדוד משנה ה שהביא שיש שסוברים (עיין מהרש"ל בחכמת שלמה דף ב. ד"ה ואין דנין) שרובו יש בו דין עיר הנדחת אך דחה שיטתו ומוכח הדין מלשון הרמב"ם להלן דרובו ככולו. ועיין ערוך לנר שם שאכן ברמב"ם דייק שרובו ככולו אך בשיטת רש"י יצא לחדש דס"ל דעד ועד בכלל שעל מה דקאמר ר' יאשיה מעשרה ועד מאה פירש"י וטפי ממאה נפקי מתורת עיר והוי להו צבור עכ"ל ומדכתב וטפי ממאה משמע הא מאה דינו כפחות ממאה וא"כ לר' יאשיה דקאמר ועד מאה עד ועד בכלל ולפ"ז גם מה דקאמר ר' יונתן ועד רובו של שבט הוי עד ועד בכלל, ולכן מה שכתב רש"י רובו של שבט הוא כר' יונתן דהלכה כמותו כמו שפסק גם הרמב"ם ומה שכתב רובו של שבט הוא בדיוק, ולאפוקי יותר מרובו דנדונין כיחידים.

²³ וס' תורת רמ"ז מזוהה העיר שלכן הדגיש רש"י דאירי רק ברובו של שבט דהרי גמירי דלא כלא שבטא [כ"ב קט"ו רע"ב] ואין אפשרות מציאות שיוודה שבט כולו וישמדו ח"ו כולם ע"פ ב"ד עם הנשים והטף בלי שריד וע"כ דמיירי רק ברובו של שבט.

²⁴ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ה הלכה א

²⁵ וכאוקימתא דרבינא דאמר דאע"ג דקמלינן ליה ביחיד כדלהלן כדינא דרבים דיינינן ליה. לח"מ שם

²⁶ רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ד הלכה ג

²⁷ אל שעריך היינו ב"ד של שלשה ועשרים ואין אתה מוציא רבים אל שעריך. רבינו יהונתן מלוניל..

²⁸ כן הוא לשון הרמב"ם שם על דין העיר ולכאורה כולל גם בשבט שהודה, וכעין זה בפ"י המשניות שם לפי שאמר יתעלה והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא וכו' היחידים בלבד כגון איש ואשה הוא שנהרגין בשעריך בבית דין של עשרים ושלשה, אבל כל השבט לא, אלא בבית דין הגדול אולם עיין בר"ב בפירושו למשנה ה שפירש את השבט. רובו של שבט שעבדו עבודה זרה במזיד, אין דנין אלא בב"ד של שבעים ואחד. דכתיב (דברים י"ז) והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אל שעריך, איש ואשה אתה מוציא אל שעריך, ואי אתה מוציא את השבט אל שעריך, אלא בבית דין הגדול. ואח"כ כתב "אין עושין עיר הנדחת כו'. דכתיב (דברים י"ז) והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא, איש ואשה אתה מוציא אל שעריך,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

**ח. אין עושין עיר הנדחת בספר ... אחת ולא שלש ... בבית
דין אחד הוא דאין עושין הא בשנים ושלשה בתי דינין
עושין ... במקום אחד אבל בשנים ושלשה מקומות עושין
... שמא ישמעו נכרים ויחריבו את ארץ ישראל**

כבר התבאר לעיל דף ב. אין עושין²⁹ עיר הנדחת בספר³⁰, כדי שלא יכנסו עובדי כוכבים ויחריבו את ארץ ישראל³¹, ואין בית דין אחד עושה שלש

לבית דין שבעירך, ואי אתה מוציא את כל העיר אל שעריך, אלא לשער המיוחד, משמע שהם שני לימודים ועיני תויו"ט שם שכתב "ואפ"ה איצטריך לעיל למעוטי שבט. כגון אם יש בעיר אחת משני שבטים". ועיין יד דוד דף ב. ד"ה איזדנין שכתב "ודבריו תמוהים אחר המחילה, דבשלמא בעיר כיון שדינן בסייף שפיר אמרינן דבעי ע"א, אבל ברוב השבט או כולו דדינן בסקילה כיחידים, וודאי לא הוה שמעינן מעיר הנדחת בעלמא דבעי ע"א, אלא הוה אמינא דסגי בכ"ג כשאר הנדונין בסקילה, להכי איצטריך למפרט במתניתין, ולהכי נמי איצטריך קרא להכי".

²⁹ רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ד הלכה ד

³⁰ פי' ספר כרך המבדיל בין ישראל לעובדי כוכבים. כס"מ שם

³¹ ואע"ג דבגמ' ילפינן מקרבך וטעם זה לר"ש היא דדריש טעמא דקרא. ומאחר שרבינו לא ס"ל כר"ש דאמר אלמנה עשירה ממשכנין אותה לא ה"ל למכתב האי טעמא אלא לפי שאין ביניהם נפקותא לענין הדין שזה טעם מתקרב אל השכל וגם חכמים אין מכחישים אותו אלא שאומר דאפילו לא הוה האי טעמא מקרא נפיק ראה רבינו לכותבו. כס"מ שם. וחזי הוית להגאון בעל קרבן העדה בביאורו על הירושלמי בה"י לסנהדרין הביא זה ותמה עליו וז"ל ותימה ודאי איכא נפקותא דלטעמא דר' שמעון אם היא בכפר סמוך לים עושין ואי לא דרשינן טעמא דקרא אף סמוך לים אין עושין כיון דלאו מקרבך הוא וצ"ע עכ"ל. ואנכי הדל לא ידעתי להבין שיח אמרותיו דלר"ש דדריש טעמא היינו משום דכיון דהיא נעשית תל עולם ואין שוכן בה ואין מי שיראה שמא יבואו גוים בפתע פתאום בלא ראות ישראל וכיון שהחזיקו בה יבואו ליחרב א"י קודם שיספיקו ישראל להתאמן לעמוד כנגדם וכן נראה הטעם מדברי הר"מ וא"כ אף בכפר סמוך לים איכא הך חששא ובודאי דאף לר"ש אין עושין וזה ברור. אמר יוסף לרבי יוסף אלקלעי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ויבטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

עירות הנדחות זו בעד זו³², אבל אם היו מרוחקות עושה³³. וי"א³⁴ שלעולם אין עושין שלש עירות נדחות לא בב"ד אחד ולא בשלש, לא במקום אחד ולא מרוחקות³⁵, אלא יהודה וגליל³⁶.

³² ואין להקשות דסוף סוף מנ"ל לרבינו דב"ד אחד עושה שלש עירות מנודחות במרוחקות נימא דהא דקתני בברייתא אבל אין עושין שתים ביהודה ושתים בגליל דמשמע הא ג' עושין דהיינו דוקא בשלשה בתי דינין כדמספקא ליה לרב דהא מדאמר וזמנין אמר רב דאפילו בשלשה בתי דינין אין עושין משום קרחה משמע דאי לאו טעמא דקרחה בג' ב"ד אפילו טובא נמי, ומאחר דס"ל לרבינו דבשלשה לא שייך קרחה כדלהלן, אם כן ברייתא דקתני אבל שתים ביהודה ושתים בגליל אין עושין ע"כ בב"ד אחד קא מיירי דאי דבשלשה ב"ד עושין אפילו טובא נמי במרוחקות.

³³ מהר"י קולון שורש ק השיב שדעת רבינו הוא דלא פליגי ר"י ור"ל במרוחקות אלא במקורבות דר"ל סובר דאע"ג שהן מקורבות כיון שאינם במקום אחד כגון שלשתם ביהודה או בגליל עושין ביהודה וגליל חלוקין הם זה מזה לכל דבר כדמוכח בכמה מקומות והיינו דאמר ר"ל ל"ש אלא במקום אחד כלומר שהן כלם ביהודה או בגליל אבל בשתים כלומר שתים ביהודה ואחת בגליל או בשלשה מקומות כגון יהודה וגליל ועבר הירדן עושין ועלה קאתי ר"י לפלוני ואמר דלעולם אין עושין משום קרחה כלומר במקום דשייך לומר קרחה כגון שאינן מרוחקות ואף על גב שאינן במקום אחד אלא עומדות על הספר שבין יהודה וגליל והאחת ביהודה והשתים בגליל או בהפך כיון שהן מקורבות אין חילוק המדינות מועיל בזה ומכל מקום יש לחוש משום קרחה אבל כשהן מרוחקות דאז לא שייך למיחש לקרחה עושין דר' יוחנן אדריש לקיש קאי ור"ל לא דבר במרוחקות אלא בשינוי המקומות דבר וכן פירש"י דמלתא דר"ל דשנים או שלשה מקומות דהיינו יהודה וגליל והיינו כדפרישית. כס"מ שם.

ובלח"מ כתב ונראה לי דטעמא הוא משום דאמרינן בתוספתא פ' י"ד ר"ש בן אלעזר אמר אין עושין שלש עירות הנדחות בא"י אבל עושין אחת או שתים ר"ש ואמר אף שתים לא יעשו אחת ביהודה ואחת בגליל משמע דלישנא דאחת או שתים משמע דאפילו במקום אחד ומדר"ש פליגי ואמר אף שתים לא יעשו וא"כ מתניתין דנקט האי לישנא משמע דהם במקום אחד ומברייתא ליכא תיובתא לריש לקיש דאתיא כר"ש דתוספתא וריש לקיש אינו בא אלא לפרש המשנה ומה שאמר בגמרא תניא כותיה דר' יוחנן וכו' אינו רוצה לומר סיוע לר' יוחנן דפירושא דמתני' הוא כך אלא הסיוע הוא דמצינו סברתו מפורשת אבל אינו מוכרח שפירוש המשנה הוא כך אדרבה פירוש המשנה כריש לקיש וברייתא כר"ש וכיון שכן ראוי לפסוק כסתם מתניתין דפירוש המשנה כך הוא והכי משמע ומשום דפסק כריש לקיש דלא חייש לקרחה פסק כזימנין אמר רב קמא דלא חייש לקרחה.

ובפר"ח כאן כתב אמנם מה שני"ל ליישב בעד הרב הוא זה שסבור הרב ז"ל דההוא דזימנין אמר רב דאפי' בב' וג' בתי דינין לעולם אין עושין וטעמא משום קרחה על כרחך אתיא כר' שמעון דדריש טעמא דקרא וכיון דטעמא דאין עושין ג' ערי הנדחת הוי משום קרחה מינה ילפינן דאף בג' בתי דינין אין עושין אבל לדידן דלא דרשינן טעמא דקרא נקטינן קרא כפשטו דלא מיירי אלא בב"ד אחד אבל בב' וג' בתי דינין עושין ואין לנו לחוש לקרחה ובהכי נדחה נמי טעמיה דר' יוחנן דקאמר דבב' וג' מקומות אין עושין משום קרחה דאלמא דחייש לקרחה ודריש לטעמיה דקרא ואתיא כזימנין אמר רב בתרא וריש לקיש ס"ל כזימנין אמר רב קמא דלא חיישינן לקרחה והילכך בב' וג' מקומות עושין והיינו טעמא דזימנין קאמר רב קמא ולריש לקיש לא שאלין מ"ט משום דסתמא דמילתא דקרא הכי משמע ולא בעינן טעמא אבל לזימנין קאמר רב בתרא ולר"ל שאלין טעמא דא"ל לומר כן אי לא דרשי טעמא דקרא ואף על גב דתניא כותיה דר' יוחנן לא משגיחינן בההיא ברייתא דסיפא דברייתא אוקימנא לה כר' שמעון ומעתה רישא דברייתא נמי ר' שמעון אמרה ומשום דדריש טעמא דקרא ובתוספתא דסנהדרין פ"ד קתני לה בהדיא בשם ר"ש.

³⁴ השנות הראב"ד שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

³⁵ שמן הדין הלכה כר"י לגבי ר"ל ואי משום דתניא כוותיה שאין להתיר אלא ביהודה וגליל ולא במרוחקות וכן מן הדין כאידך לישנא דאפילו בשנים ושלשה ב"ד אין עושין ה"ל למפסק דכיון דלרב מספקא ליה אית לן למתפס לקולא שלא לעשות שלש אפילו בשלשה בתי דינים. כס"מ בדעת הראב"ד

³⁶ נ"ל דהראב"ד סובר דשתים ודאי עושין אפי' מקורבות דלא קי"ל כרבי שמעון דאין עושין שתים ביהודה או בגליל אלא כת"ק ולא פליג ר"י אדריש לקיש אלא בשלש מרוחקות דלר"י עושין ב' אפילו מקורבות ואין עושין ג' אפילו מרוחקות ותניא כותיה דר"י שאין עושין ג' מרוחקות מרכה"מ שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

